

О.Г. МИХАЛКО

старший викладач кафедри технології виробництва продукції

тваринництва

Сумського національного аграрного університету

ПРИНЦИПИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена аналізу загально правових та міжнародних принципів взаємодії органів державної влади у сфері національної інформаційної безпеки. Обґрунтовано пріоритетні завдання органів державної влади у сфері забезпечення інформаційної безпеки.

Ключові слова: *інформаційна безпека, принципи права, взаємодія органів влади.*

Статья посвящена анализу общих правовых и международных принципов взаимодействия органов государственной власти в сфере национальной информационной безопасности. Определены общие правовые и международные принципы взаимодействия органов государственной власти в сфере национальной информационной безопасности. Обоснованы приоритетные задачи органов государственной власти в сфере обеспечения информационной безопасности.

Ключевые слова: *информационная безопасность, принципы права, взаимодействие органов власти.*

This article analyzes the general legal principles and international cooperation of public authorities in the sphere of national security information. The article defines the general legal principles and international cooperation of public authorities in the sphere of national security information. In the substantiation of priorities of public authorities in the field of information security

Keywords: *information security, principles of law, cooperation of the authorities.*

Постановка проблеми. Інформаційна безпека - складне соціальне явище. Останнім часом у міжнародному співтоваристві ставлення до проблеми інформаційної безпеки певною мірою змінюється. Загальновідомо, що в умовах сучасного соціального та економічного розвитку суспільства інформація є одним із найбільш цінних його ресурсів. Це положення в системі правового регулювання питань інформаційної безпеки багатьох країн вважається принципом забезпечення ефективності розвитку суспільства. Інформація визначається як найважливіший суспільний ресурс, неврахування якого безпосередньо впливає на політичне, економічне та культурне життя, особливо в період розбудови та розвитку держави.

При цьому взаємодія органів державної влади у сфері національної інформаційної безпеки має відбуватися на основі принципів, закріплених Конституцією України та конкретизованих у чинному законодавстві, проте, на сьогодні відсутні дієві механізми взаємодії органів державної влади та суб'єктів господарювання у контексті забезпечення інформаційної безпеки держави. Пріоритетним у цьому ракурсі є розробка принципів, як базових установок, на які буде спиратися така взаємодія.

Стан дослідження. В основу написання даної статті покладено наукові ідеї відомих вітчизняних вчених, серед яких доцільно виділити В.І. Гурковського, В.Я. Тація. Окремо варто відмітити, що забезпечення інформаційної безпеки у контексті побудови оптимальних механізмів взаємодії органів державної влади, стали предметом наукового дослідження на прикладі окремого регіону [1] чи окремого органу державної влади, як наприклад монографія Бойченка О.В. «Інформаційна безпека в органах внутрішніх справ України (організаційно-правові засади)» [2]. В публікаціях О.Курбана «Інформаційні війни у соціальних онлайн-мережах», виконаний аналіз матеріалів російсько-української інформаційної війни початку 2014

року. В роботі Т.Ю. Ткачука "Принципи забезпечення інформаційної безпеки держави: юридичний аспект" визначені основи формування державної інформаційної політики національної безпеки.

Згідно із ст. 9 Конституції України та Законом України «Про дію міжнародних договорів на території України» міжнародні договори, до яких приєдналася наша держава, становлять невід'ємну частину національного законодавства, тобто є джерелом системи формування національного законодавства [3]. Вони мають сприяти створенню правових основ взаємодії та порозуміння України з іншими державами. Поза увагою науковців залишається на сьогодні ряд концептуальних засад взаємодії державних органів між собою, а також із суб'єктами господарювання у сфері забезпечення національної інформаційної безпеки.

Виходячи із цього основною метою даної статті є загальнотеоретичний аналіз принципів взаємодії органів державної влади у сфері національної інформаційної безпеки та розробка на їх основі провідних завдань.

Виклад основного матеріалу.

Характерними ознаками останніх міжнародних конфліктів та воєн стали: психологічний геноцид, тероризм, економічна агресія, кіберзлочинність, психотропна агресія та потужний інформаційний вплив на суспільство. Прояви цих явищ ми бачимо впродовж останніх років не тільки в Україні. "Поле інформаційного бою" стали країни Сходу (Ізраїль, Сирія, Ірак, Саудівська Аравія, Туреччина), ЄС (Франція, Німеччина, Фінляндія, Нідерланди, Словаччина, Румунія та ін.), ну і, ясна річ, Росія (власне населення).

Що стосується атмосфери інформаційного простору України, то вона останнім часом мала тенденцію до поступового напруження в силу соціально-політичних процесів у державі, однак резонансні її коливання внаслідок загальновідомих подій дворічної давнини все-одно були максимально неочікуваними як для органів влади так і для населення. Це

був початок подій у медійному просторі які сьогодні прийнято називати інформаційною війною.

Перш за все, давайте розберемося в термінах. Поняття «інформаційна війна» має два значення:

1) Вплив на цивільне населення і/або військовослужбовців іншої держави шляхом поширення певної інформації. Термін «інформаційно-психологічна війна» був запозичений зі словника військових кіл США. Переклад цього терміна («інформаційно-психологічна війна») з англійської мови може звучати і як «інформаційне протиборство», і як «інформаційна, психологічна війна», в залежності від контексту конкретного офіційного документа або наукової публікації. У цьому сенсі також використовується термін психологічна війна - психологічний вплив на цивільне населення і / або військовослужбовців іншої держави з метою досягнення політичних або чисто військових цілей.

2) Цілеспрямовані дії, вжиті для досягнення інформаційної переваги шляхом завдання шкоди інформації, інформаційних процесів та інформаційних систем противника при одночасному захисті власної інформації, інформаційних процесів і інформаційних систем. Всі ми бачили, як велася інформаційна війна в період протистояння СРСР і США. Тоді так звана «холодна війна» відбувалася саме на інформаційному фронті.

Ця війна триває і донині. Сьогодні вона прийшла до нас і буде тривати до тих пір, поки буде існувати держава зі своїми інтересами. Інформаційні війни почалися тоді, коли канали поширення інформації вийшли за межі держав. Якщо уважно почитати Біблію, то вже там можна знайти приклади інформаційних воєн. Власне, все поширення християнства через місіонерську діяльність теж є зразком інформаційної війни - іновірців в чужих країнах звертали в нову віру, що також передбачало прийняття знову зверненими адептами нових ідеалів і цінностей, відмінних від їм звичних.

Поняття інформаційна війна і пропаганда є тотожні поняття і давно відомі в суспільстві. Найстаріша англомовна універсальна енциклопедія

Encyclopaedia Britannica дає наступне визначення пропаганди - поширення інформації - фактів, аргументів, чуток, напівправди, або брехні - щоб вплинути на громадську думку, це більш-менш систематичні зусилля маніпулювати переконаннями, відносинами або діями інших людей за допомогою символів (слів, жестів, плакатів, монументів, музики, одягу, відмінних знаків, стилів зачісок, малюнків на монетах і поштових марках і т. д.).

Навмисність і відносно сильний акцент на маніпуляцію відрізняють пропаганду від звичайного спілкування або вільного і легкого обміну ідеями. У пропагандиста є конкретна мета або набір цілей. Щоб досягти їх, пропагандист навмисно відбирає факти, аргументи і символи і представляє їх так, щоб досягти максимального ефекту. Щоб максимізувати ефект, він може випускати істотні факти або спотворювати їх, і може намагатися відвернути увагу аудиторії від інших джерел інформації.

У книзі "Брехня під час війни" 1928 р. британським дипломатом лордом Артуром Понсонбі були викладені основні принципи військової пропаганди, суть яких зводиться до наступного:

- 1) "Ми не хочемо війни".
- 2) "Війна ведеться тільки з вини противника".
- 3) "Лідер протиборчої країни — суцільний диявол".
- 4) "Ми боремося за праве діло, а не за наші інтереси".
- 5) "Ворог цілеспрямовано здійснює злодіяння, ми — тільки випадково".
- 6) "Ворог використовує заборонену зброю".
- 7) "Наші втрати незначні, втрати противника величезні".
- 8) "Представники культури, мистецтва та інтелектуали підтримують нашу справу".
- 9) "Наша місія священна".
- 10) "Той, хто сумнівається в нашій пропаганді — зрадник".

Судячи по пропаганді ЗМІ різних країн світу, викладені вище базові принципи виявилися дуже ефективними і, ймовірно, будуть актуальні

завжди. Безумовно, ці принципи характерні для обох/всіх сторін, що беруть участь в конфлікті. Але якщо говорити про сьогодишнє протистояння Росії та України то в Українських ЗМІ так чи інакше згадуються перші 6 тем. У той же час в Російській пропаганді мають місце всі 10 принципів, які власне і є цією самою пропагандою в чистому вигляді.

Дослідження практики формування державної інформаційної політики в різних країнах показують, що її правове регулювання є ефективним, якщо воно ґрунтується на принципі узгодження інтересів людини, суспільства і держави.

Проте слід зазначити, що формуючи державну інформаційну політику, не варто сліпо запозичувати досвід інших країн, навіть тоді, коли він є ефективним у власній країні. Слід враховувати ментальність народу, особливості його суспільного життя, суспільної (національної) культури тощо. Бездумне та не виважене запозичення чужого досвіду може призвести до негативних наслідків.

При формуванні державної інформаційної політики, зокрема політики інформаційної безпеки, головними її принципами мають бути принципи антипропаганди, а саме:

1) Принцип верховенства прав людини. Цей принцип сформульовано в ст. 3 Конституції України як основний обов'язок держави – утвердження і забезпечення прав і свобод людини. Він агрегатується з принципом приватності життя людини, громадянина.

2) Принцип приватності життя людини. Він зафіксований в Україні на рівні конституційної норми: заборона втручання в особисте життя. Цей принцип у сфері суспільних інформаційних відносин конкретизується в конституційних визначеннях: право на таємницю листування, телефонні розмови, телеграфну та іншу кореспонденцію.

3) Принцип інтелектуальної свободи людини, громадянина. У Конституції України цей принцип сформульовано як право на свободу думки, слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань; право на

вільне збирання, зберігання використання і поширення інформації; право на свободу світогляду та інше [45, ст. 31-35].

4) Принцип співвідношення права на інформацію та права від інформації (інформаційної безпеки). Реалізація цього принципу безпосередньо пов'язана з реалізацією права людини на інформацію як об'єкт суспільної діяльності: щодо її збирання, зберігання, отримання. Проте прагнення до інформаційної безпеки як окремих осіб, так і всього суспільства також потребує визначення як принципу правовідносин.

5) Принцип гарантованості державою інформаційної безпеки суспільству є істотним усвідомленим благом для особи, що сприймає державу як партнера, а ще краще – як власного слугу. З соціально когнітивного погляду саме так мають сприймати і розуміти державні службовці свою суспільну роль служіння народowi: як гарантів безпеки людини, громадянина, платника податків, з яких і виділяються кошти на утримання та функціонування представників органів державного управління.

6) Принцип взаємодії державних органів у сфері національної інформаційної безпеки.

7) Принцип своєчасного реагування на істотні зміни в суспільстві щодо формування інформаційної інфраструктури. Незважаючи на значні досягнення в цій сфері, зростає потреба в співробітництві держави з недержавним сектором економіки в розвитку інформаційної інфраструктури, у застосуванні сучасних інформаційних технологій.

Висновки. Отже, принципи та провідні завдання взаємодії органів державної влади у сфері національної інформаційної безпеки є взаємозумовленими і мають протидіяти основним принципам пропаганди противника. Принципи національної інформаційної безпеки як результат адаптації принципів державного управління та принципів права, є своєрідним “кістяком”, “каркасом”, на основі яких формуються певні державно-правові інститути та норми публічного права.

Неврахування багатьох принципів створює потенційну та реальну небезпеку національним інтересам. Ця думка відображена в Концепції (основах державної політики) національної безпеки України при формулюванні основних видів загроз в інформаційній сфері суспільних відносин. Тобто законодавець визнав, що хиткість національної інформаційної безпеки зумовлена частковою реалізацією принципів управління соціальними системами, можливо, навіть ігноруванням їх окремими чиновниками чи їх незнанням.

Неефективна державна політика у сфері національної інформаційної безпеки об'єктивно призводить до інформаційної експансії з боку інших держав, у тому числі до витоку інформації з обмеженим доступом, зокрема такої, що становить державну та іншу, передбачену законом, таємницю, а також службової інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козубський В.О. Інформаційна безпека держави: Кримський регіон / В.О. Козубський: Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Сімф., 2005. — 19с.
2. Бойченко О.В. Інформаційна безпека в органах внутрішніх справ України (організаційно- правові засади) / О.В. Бойченко О.В.: монографія / Кримський юридичний ін-т Одеського держ. ун-ту внутрішніх справ. — Симф. : СГТ, 2009. — 288с.
3. Про дію міжнародних договорів на території України: Закон України // Відом. Верховної Ради України. — 1992. - № 10. — Ст.137.
4. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. — Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
5. Інформатизація та відкритість влади як засоби демократизації суспільства: Матеріали “круглого столу”. — К.: Альтпрес, 2009. — 160 с.
6. Тацій В.Я. Проблеми формування правової політики в Україні // Вісн. Акад. правов. наук України,-2008. - № 2. — С.3-13.